

doc. MUDr. Julie Bienertová Vašků, Ph.D.
Ústav patologické fyziologie LF MU

Krvetvorba

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

CZ.1.07/2.2.00/28.0041

Centrum interaktivních a multimediálních studijních opor
pro inovaci výuky a efektivní učení

Hlavní funkce krve

1. respirace (transport O_2 a CO_2)
2. výživa (transport vstřebaných živin)
3. transport odpadních látek metabolismu
4. ABR
5. vodní hospodářství
6. termoregulace
7. imunitní funkce
8. transport hormonů
9. transport dalších látek (stopové prvky, vitamíny, farmaka...)
10. krevní srážení

Základní komponenty

- ➔ **celá krev (8 % hmotnosti) – pevné krevní elementy x plazma**
- ➔ erytrocyty $4,2-6,0 \times 10^{12}/l$
- ➔ leukocyty $3-11 \times 10^9/l$
- ➔ trombocyty $170-360 \times 10^9/l$
- ➔ sérum x plazma (plazmatické proteiny 80 g/l)
- ➔ hematokrit

Složení plazmy

- ➔ Voda
- ➔ Ionty (kationty a anionty)
- ➔ Bílkoviny 70–80 g/l
- ➔ Glukóza 3,3–6,1 mmol/l
- ➔ Močovina 2–7,5 mmol/l

Koncentrace plasmatických iontů

- ➔ Na^+ 135–150 mmol/l,
- ➔ K^+ 3,8–5,5 mmol/l,
- ➔ Ca^{++} 2,0–2,75 mmol/l,
- ➔ Mg^{++} 0,66–0,94 mmol/l
- ➔ Cl^- 97–108 mmol/l,
- ➔ Bikarbonáty, fosfáty, sulfáty

Plazmatické bílkoviny

- ➔ syntéza v játrech
- ➔ glykoproteinová povaha (mimo albuminu)
- ➔ proteiny akutní fáze (CRP)
- ➔ 70–80 g/l

1. Albumin

- ➔ 32–45 g/l, 60 % všech plamatických bílkovin, zajišťuje 80 % onkotického tlaku
- ➔ játra tvoří 12 g/den (25 % jejich kapacity)
- ➔ transportní funkce

2. Haptoglobin

- ➔ glykoprotein, který váže volný Hb (asi 10 % Hb z rozpadlých erytrocytů), 0,4–1,8 g/l
- ➔ volný Hb prochází přes GF a může poškodit tubuly (inkompatibilní transfúze)
- ➔ Hp-Hb neprojde: šetření železem

3. Proteiny spjaté s pohybem železa

- ➔ **transferin** (2–4 g/l)
- ➔ **feritin** (hladina v plazmě odpovídá zásobám železa v těle)
- ➔ **hemosiderin**

4. Ceruloplazmin

- ➔ α_2 -globulin – 0,3 g/l
- ➔ přenáší 90 % mědi (6 atomů na jednu molekulu), zbytek (10 %) albumin.

5. Imunoglobuliny

➔ produkované plazmatickými buňkami (specializované B-lymfocyty)

	IgG	IgA	IgM	IgD	IgE
g/l	9–15	1,5–4	0,6–1,7	0–1,4	
kDa	150	160	900	180	190

Hemoglobin

- Při narození: 13,5–24,0 g/dl (průměr 16,5 g/dl)
- Věk <1 měsíc: 10,0–20,0 g/dl (průměr 13,9 g/dl)
- Věk 1–2 měsíce: 10,0–18,0 g/dl (průměr 11,2 g/dl)
- Věk 2–6 měsíce: 9,5–14,0 g/dl (průměr 12,6 g/dl)
- Věk 0,5–2 roky: 10,5–13,5 g/dl (průměr 12,0 g/dl)
- Věk 2–6 let: 11,5–13,5 g/dl (průměr 12,5 g/dl)
- Věk 6–12 let: 11,5–15,5 g/dl (průměr 13,5)

- Ženy
  - Věk 12–18 let: 12,0–16,0 g/dl (průměr 14,0 g/dl)
  - Věk >18 let: 12,1–15,1 g/dl (průměr 14,0 g/dl)
- Muži
  - Věk 12–18 let: 13,0–16,0 g/dl (průměr 14,5 g/dl)
  - Věk >18 let: 13,6–17,7 g/dl (průměr 15,5 g/dl)

Hematokrit (Hct)

➤ Výpočet:

- $Hct = \text{Střední objem erytrocytu} \times \text{počet erytrocytů}$
- Při narození: 42 to 64 % (průměr 51 %)
- věk <1 měsíc: 31 to 67 % (průměr 44 %)
- věk 1–2 měsíce: 28 to 55 % (průměr 35 %)
- Věk 2–6 měsíců: 28 to 42 % (průměr 36 %)
- Věk 0,5–2 let: 33 to 40 % (průměr 36 %)
- Věk 2–6 let: 34 to 40 % (průměr 37 %)
- Věk 6–12 let: 35 to 45 % (průměr 40 %)

➤ Ženy

- Věk 12–18 let: 36 to 46 % (průměr 41 %)
- Věk >18 let: 36 to 44 % (průměr 41 %)

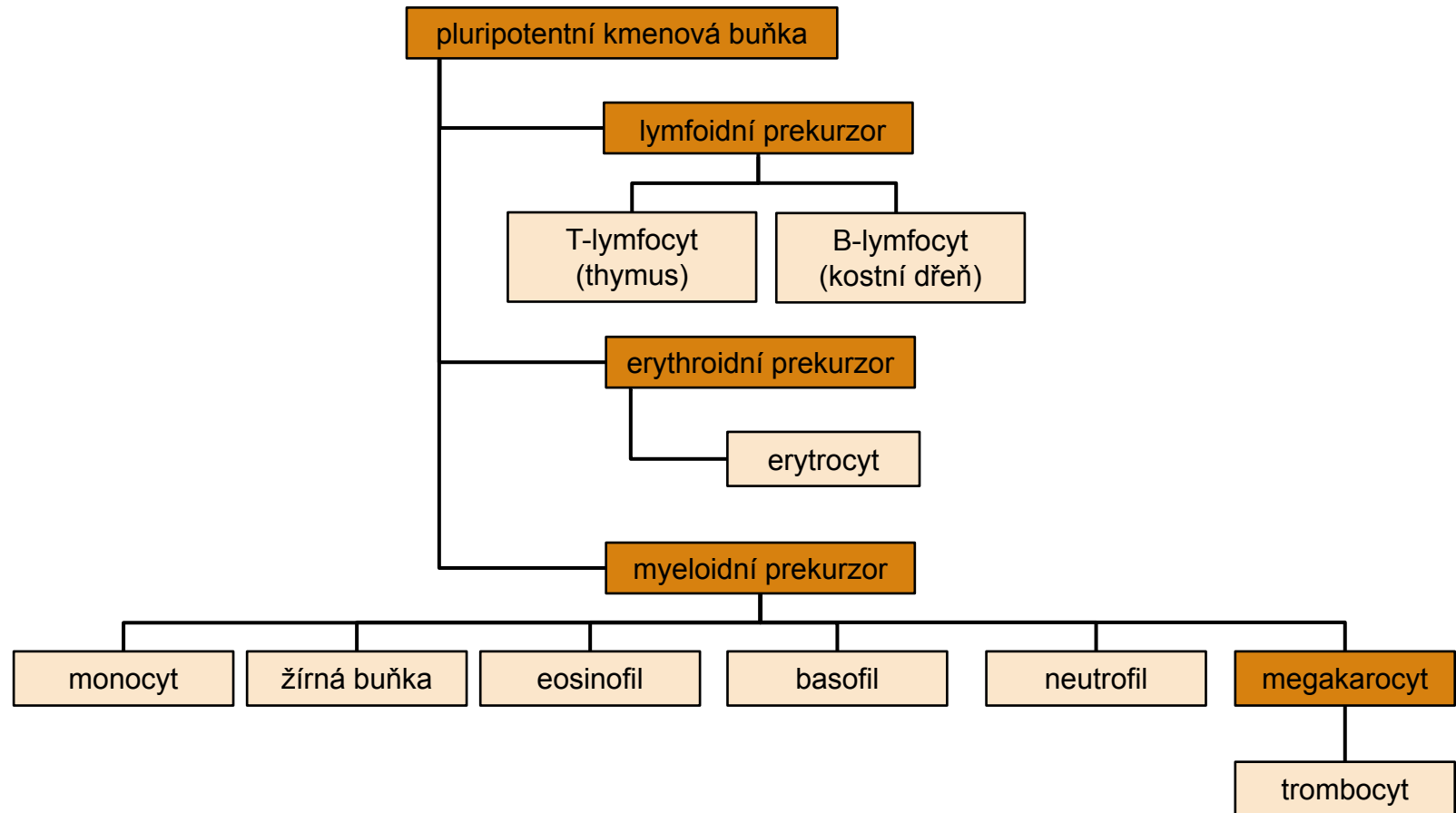
➤ Muži

- Věk 12–18 let: 37 to 49 % (průměr 43 %)
- Věk >18 let: 41 to 50 % (průměr 47 %)

Krvetvorba

- ➔ U člověka jen v kostní dřeni
- ➔ Všechny buněčné elementy jsou odvozeny od pluripotentní kmenové buňky
- ➔ Pluripotentní kmenová buňka je schopna se neomezeně dělit a diferenciovat
- ➔ Typ diferenciacie je pod vlivem různých cytokinů

Vývoj krevních elementů

Erytrocyty

- ➔ Nejčetnější buňka lidského těla ($2,5 \times 10^{13}$), rychlost tvorby (2,5 mil./s), urazí 4 km denně
- ➔ Průměr 7 μm
- ➔ Retikulocyty (do 1 %, 1 den), retikulocytóza
- ➔ Úloha sleziny
- ➔ Hematokrit, sedimentace

Hormonální regulace erythropoézy

➤ stimulace

- erythropoetin
- somatotropní hormon
- thyroxin
- renin-angiotensin
- testosteron

➤ inhibice

- glukokortikoidy
- estrogeny

Hemoglobin

➔ hem

– porfyrinový derivát s centrálním Fe^{2+}
(vazebné místo)

➔ globin

– polypeptidový řetězec (α , β , δ , γ , τ , ϵ)

➔ 4 podjednotky

Typy globinových řetězců

Hb A	$\alpha_2\beta_2$	hlavní adultní Hb
Hb B	$\alpha_2\sigma_2$	adultní, 2.5 % Hb
Hb F	$\alpha_2\gamma_2$	fetální, vyšší afinita k O_2
Gower I	$\tau_2\varepsilon_2$	embryonální
Gower II	$\alpha_2\varepsilon_2$	embryonální

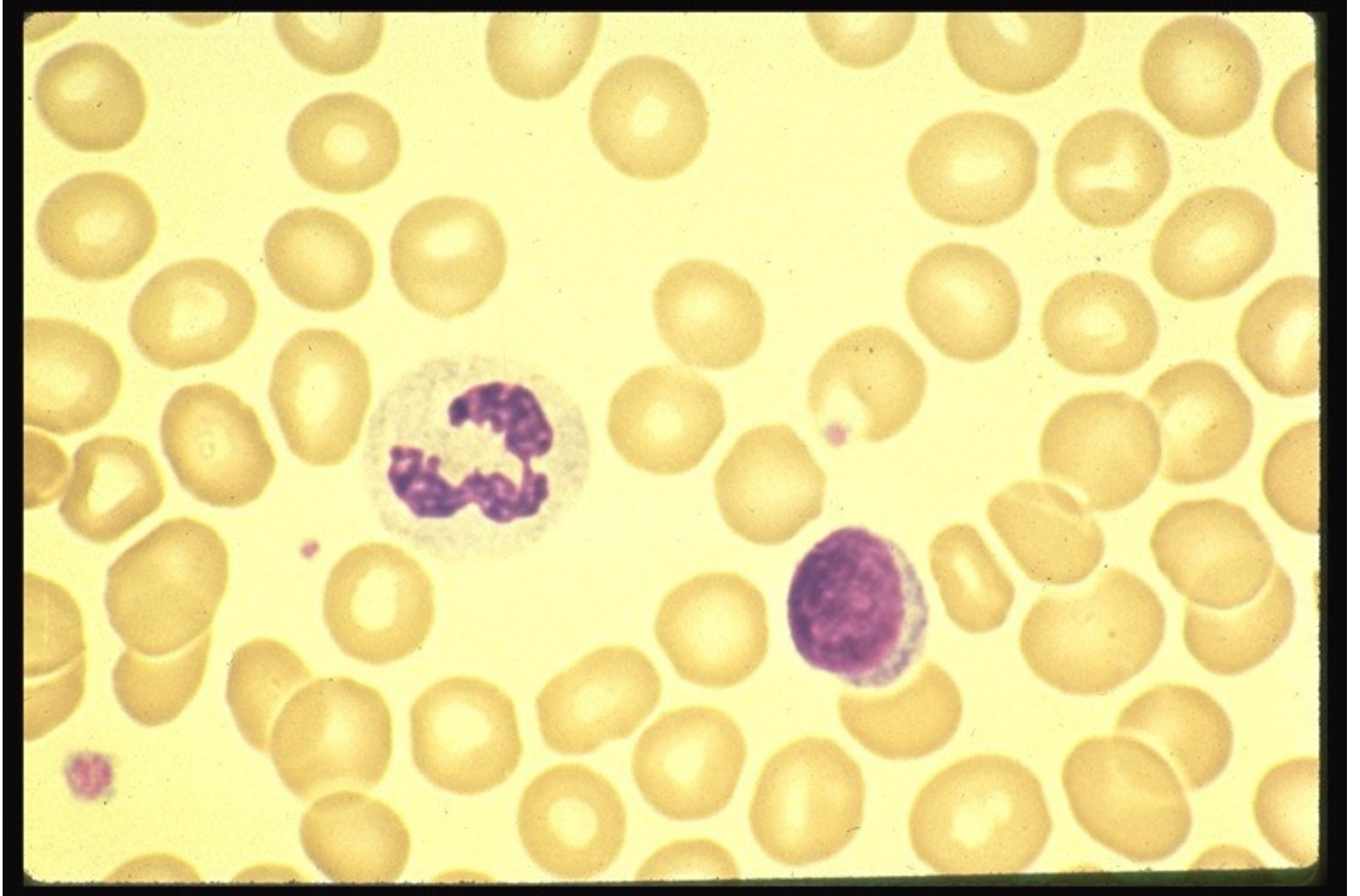
- **Fyziologie:** oxyhemoglobin, karbaminohemoglobin
- **Patofyziologie:** karboxyhemoglobin, methemoglobin

Saturační křivka hemoglobinu

- ➔ Posun doprava = snížení afinity = zvýšení P_{50} = větší uvolňování:
1. Pokles pH (Bohrův efekt)
  2. Vzestup $p\text{CO}_2$
  3. Vzestup teploty
  4. Zvýšení 2,3-DPG

Erytrocyty

- ➔ Bezjaderné bikonkávní disky
- ➔ Jejich deformabilita je podstatná pro možnost projít kapilárami
- ➔ Přenášejí kyslík a CO_2

Erythropoetin

- Cytokin produkovaný v ledinách
- Potřebný pro proliferaci a diferenciaci erytrocytů
- Váže se specificky na svůj receptor
- Transmembránový receptor; superrodina cytokinových receptorů
- Vazba erythropoetina na receptor způsobuje aktivaci protein kinázy a následně fosforylaci četných cytoplasmatických a nukleárních proteinů
- Dochází k expresi bílkovin ovlivňujících proliferaci a diferenciaci erytrocytární řady.

Erythropoetin – regulace produkce

Tvorba červených
krvinek
Produkce erytrocytů

Parciální tlak kyslíku
v krvi
pO₂ v krvi

Parciální tlak kyslíku
ve tkáni (ledvině)
pO₂ ve tkáni

Erythropoietin

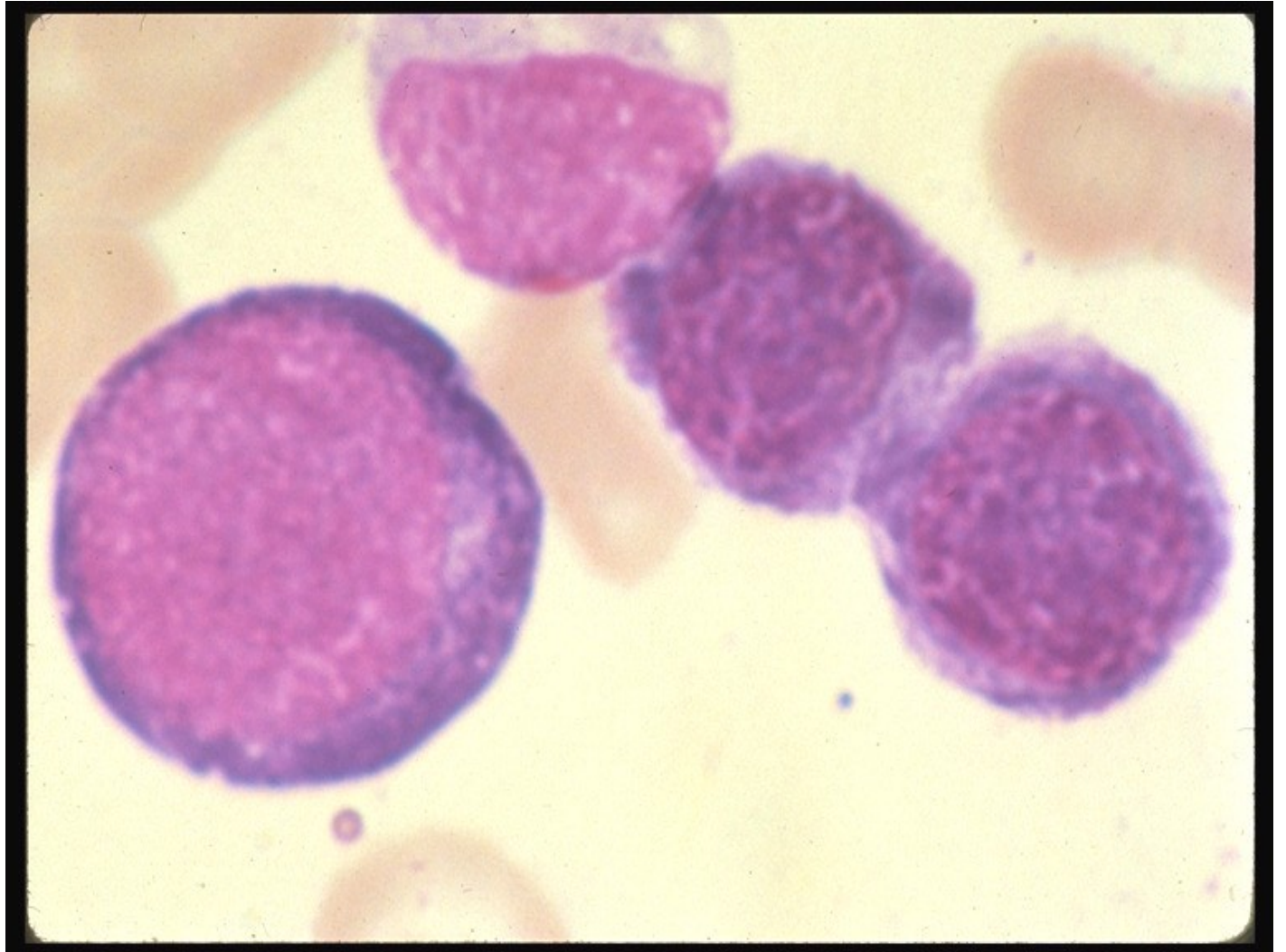

Prekursory

- ➔ Pronormoblast
- ➔ Bazofilní normoblast
- ➔ Polychromatofilní normoblast
- ➔ Ortochromatofilní normoblast
- ➔ Reticulocyt
- ➔ Zralý erytrocyt
- ➔ 5–7 dní od pronormoblastu k retikulocyту

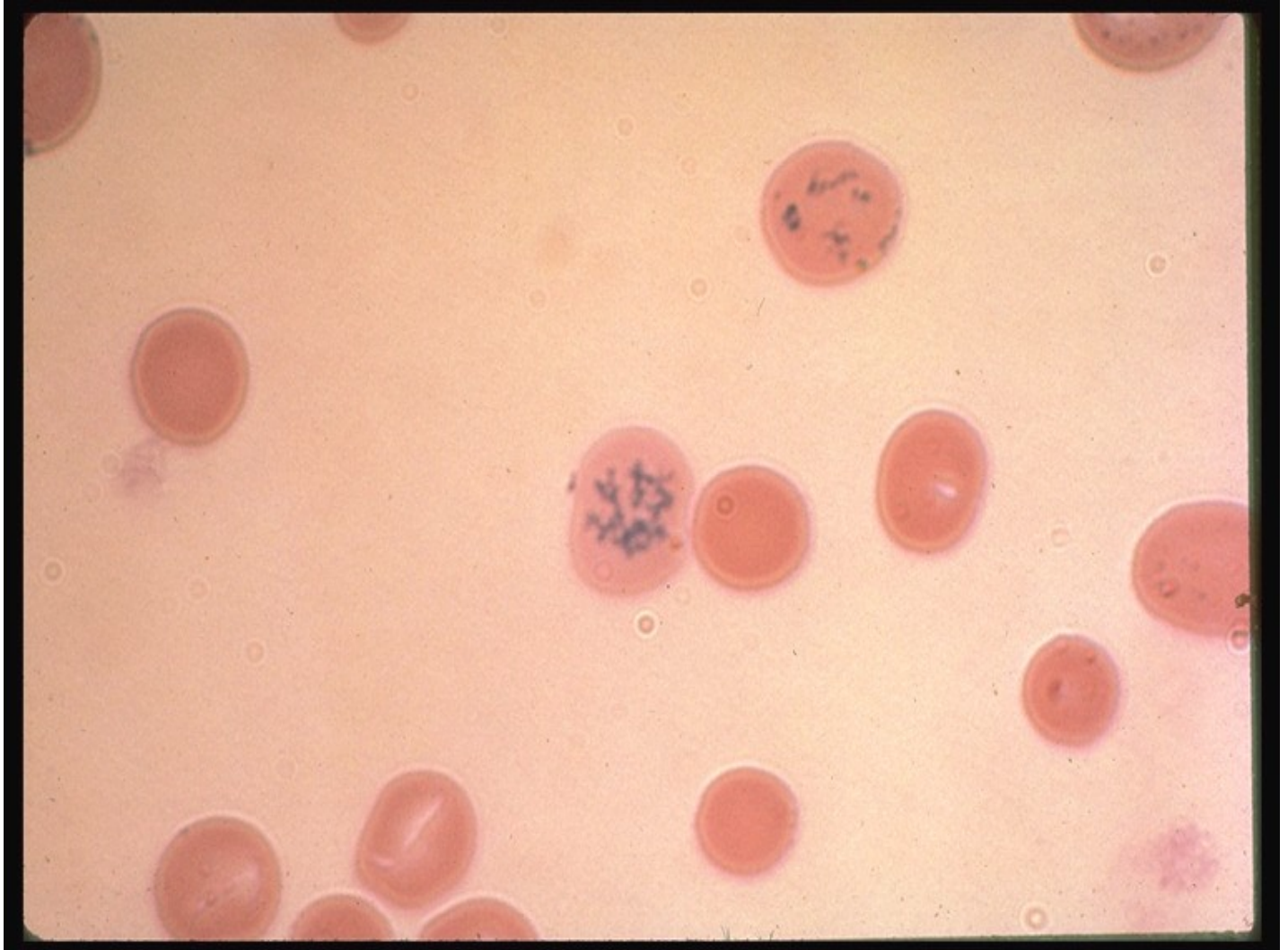

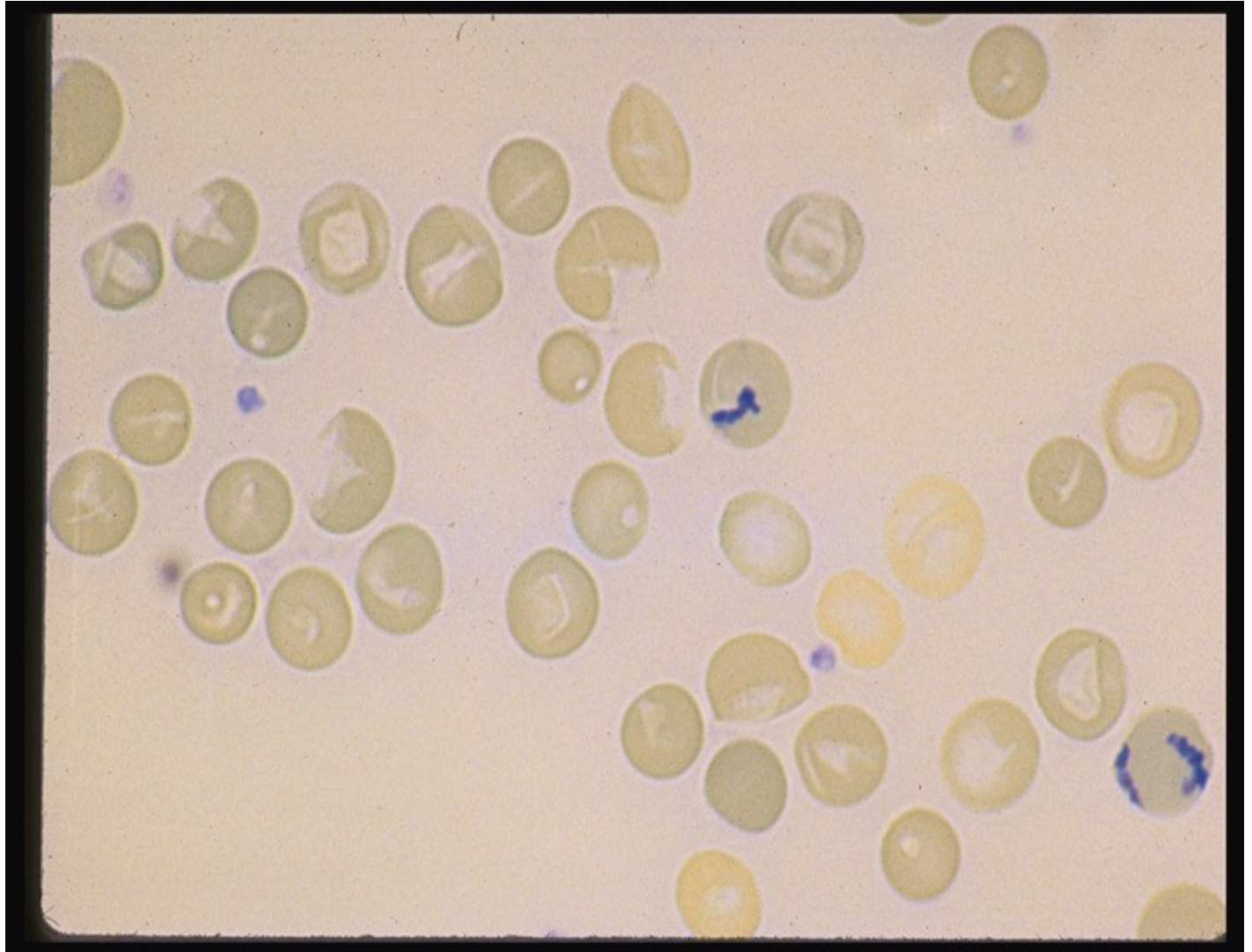

RETIKULOCYTY

- ➔ Mladé erythrocyty s malým zbytkovým množstvím RNA
- ➔ Jsou trošku větší než zralý erythrocyt
- ➔ Odstranění RNA se děje během 1. dne jejich pobytu v krvi při průchodu slezinou
- ➔ Důležitý marker produkce erythrocytů

Počet retikulocytů

➔ = % retikulocytů x počet erytrocytů

– Např. $0,01 \times 5\,000\,000 = 50\,000$

➔ Norma do 100 000

➔ Pomáhá posoudit odpověď organismu na anémii

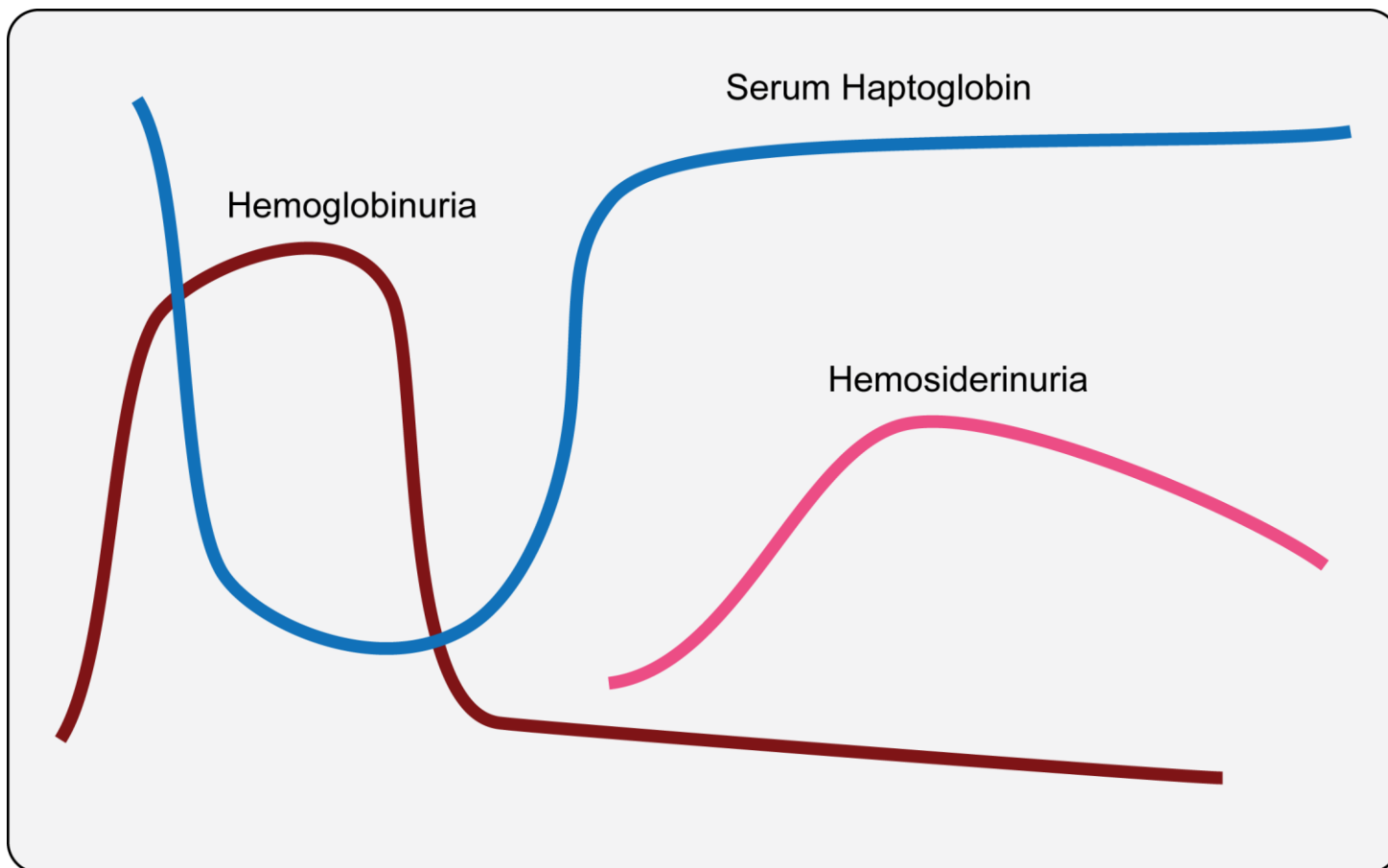
Extravaskulární destrukce erytrocytů

- ➔ Hem je metabolizován na bilirubin v makrofázích; globin se metabolizuje intracelulárně
- ➔ Nekonjugovaný bilirubin se vylučuje do krve a je distribuován do jater
- ➔ Bilirubin se v játrech konjuguje s kyselinou glukoronovou (glukuronyl transferázou) a je vyloučen do žluče a dále do GIT.
- ➔ Zde je metabolizován na urobilinogen, který se vylučuje do stolice a močehich is excreted into stool & urine

Intravaskulární destrukce erytrocytů (=hemolýza)

- ➔ Volný hemoglobin v krvi se váže na haptoglobin, což snižuje jeho hladinu v plazmě.
- ➔ Hemoglobin je filtrován ledvinami a reabsorbován tubuly, což vede k hemosiderinurii
- ➔ Hemoglobiurie se objevuje při překročení kapacity ledvin zpětně resorbovat hemoglobin

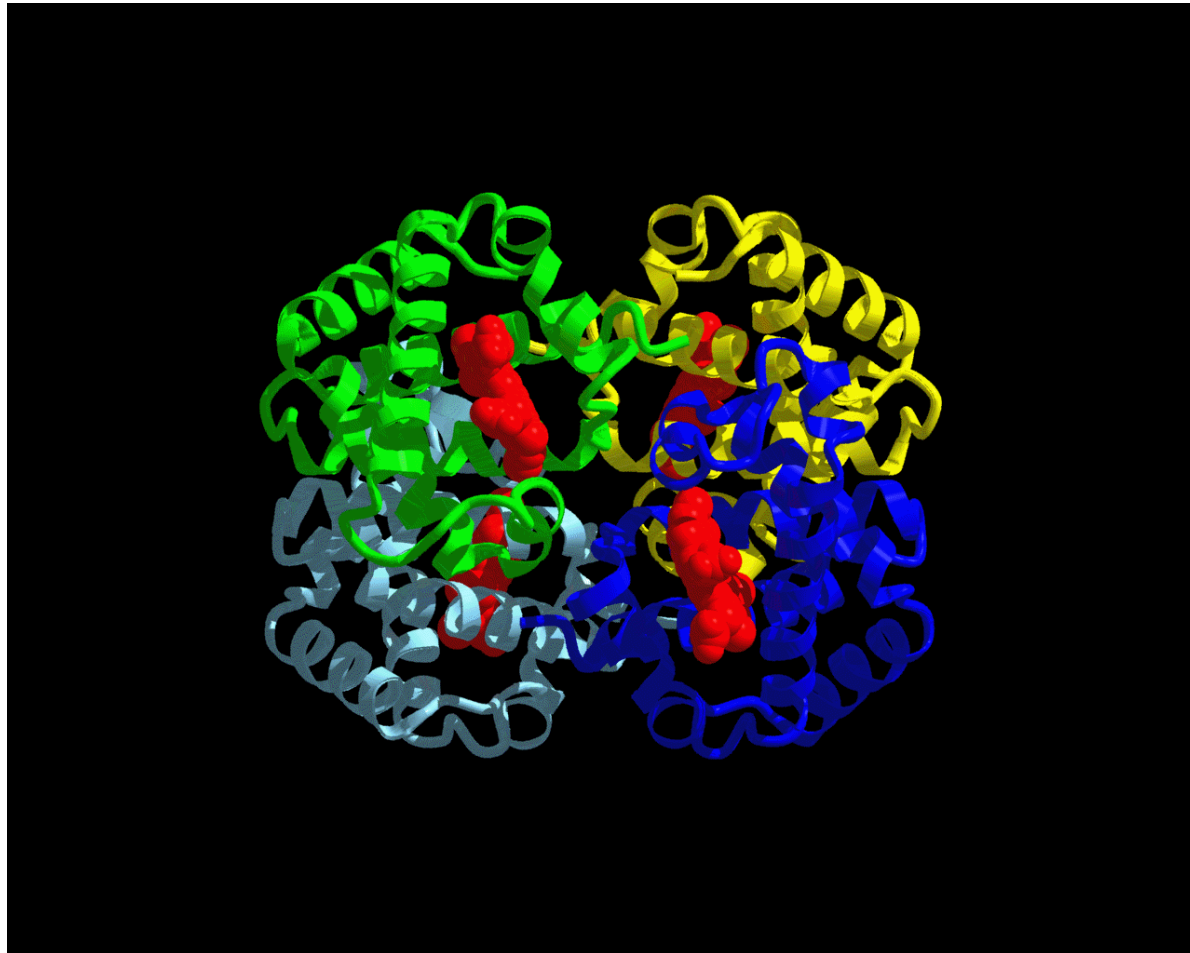
Intravaskulární hemolýza erytrocytů

Fetální hemoglobin

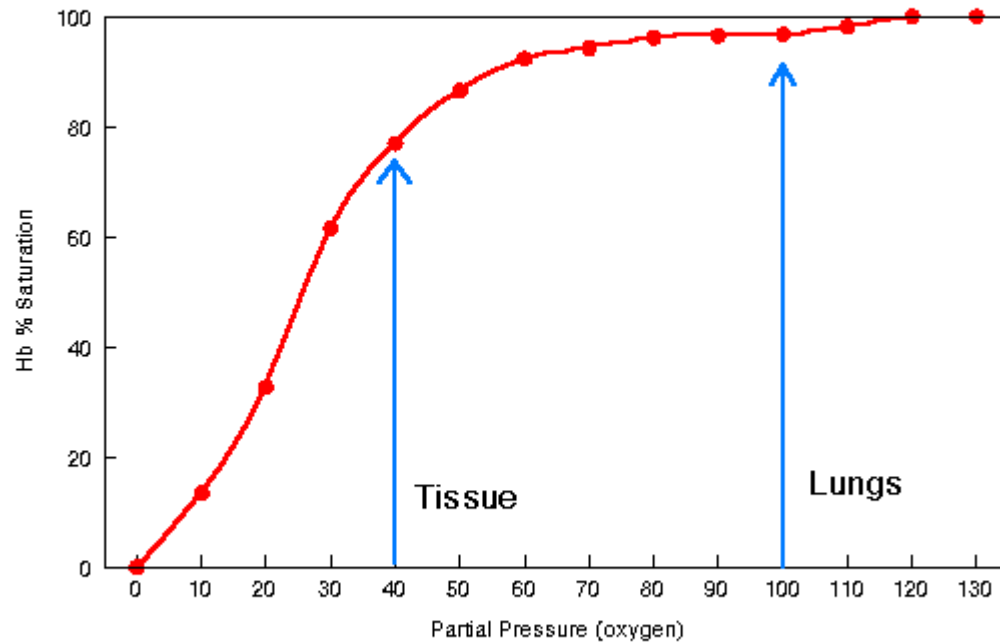
- ➔ 37 AK ze 146 se liší od β řetězce
- ➔ Váže méně 2,3-DPG, a proto váže při stejném pO_2 více kyslíku než adultní hemoglobin
- ➔ Saturační křivka posunuta doleva

Hemoglobin

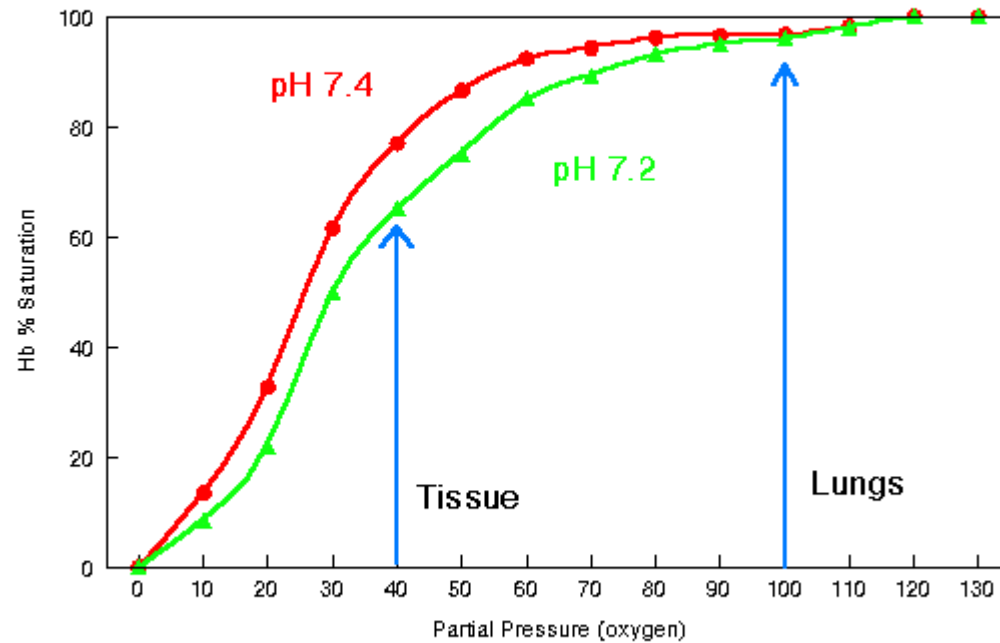
Hemoglobin

Hb Saturation Curve

Bohrův efekt

Hb Saturation Curve

Posunutí disociační křivky hemoglobinu

- ➔ Disociační křivka hemoglobinu může být posunut doprava nebo doleva pod vlivem:
  - Hladiny $p\text{CO}_2$
  - pH
  - Teploty
  - Metabolického stavu erytrocytů (hladina 2,3 DPG)

Myoglobin

➔ ve svalech

➔ sat. křivka vlevo

- kyslík se uvolňuje jen při velmi nízkých pO_2 (dlouhotrvající kontrakce)
- přebírá kyslík od Hb z krve

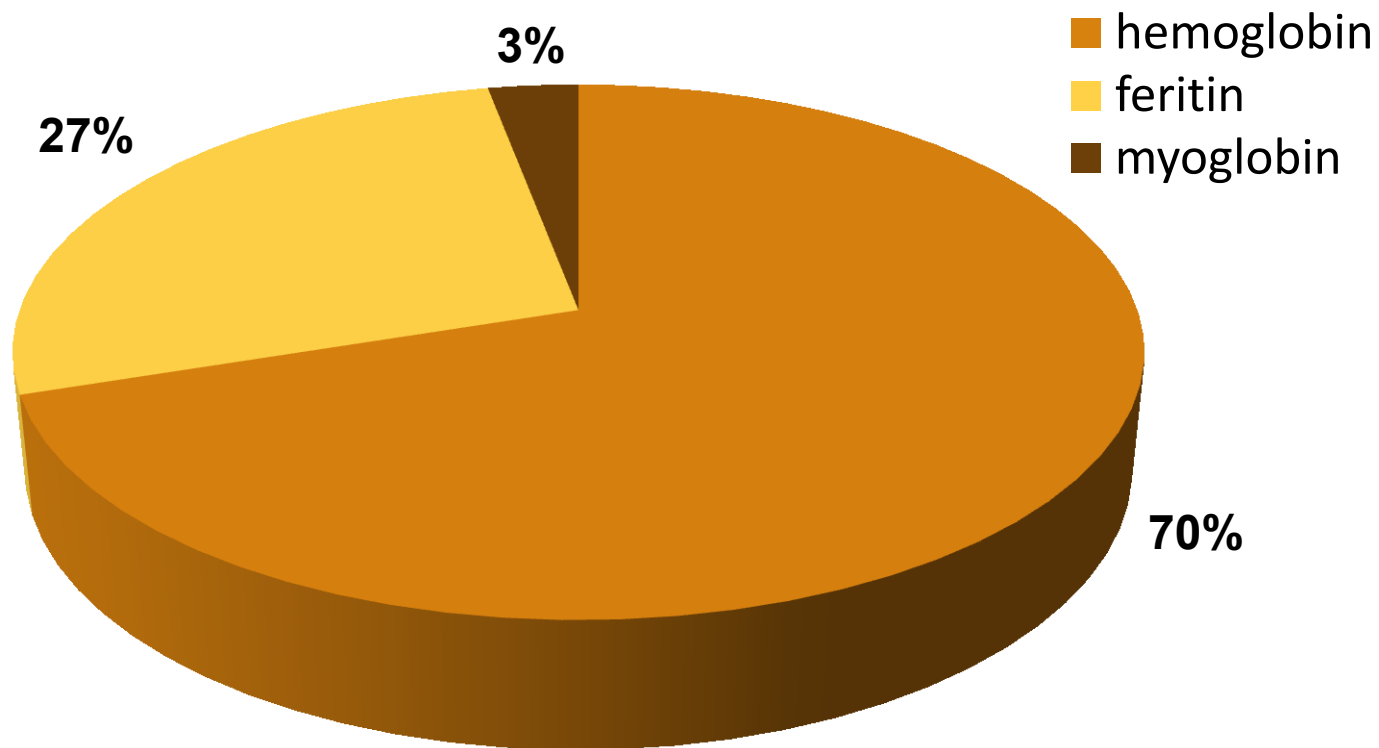
Odbourávání Hb

- ➔ hladina v krvi 120–180 g/l
- ➔ globin se rozpadá na AK
- ➔ hem – biliverdin – bilirubin (žluč)
- ➔ bilirubin – lumirubin (kratší poločas rozpadu)

Metabolismus železa

- ➔ v potravě Fe^{3+} , ale snáze se vstřebává Fe^{2+}
  - žaludeční šťáva a vitamín C pomáhají redukci Fe, proto po resekci žaludku vzniká anémie
- ➔ vstřebávání v horní části tenkého střeva
- ➔ hladina Fe^{2+} v séru 10–35 $\mu\text{mol/l}$
- ➔ **apoferritin** (sliznice), **transferin** (2 Fe^{3+} ; plazma; β_1 -globulin), **ferritin** (4500 Fe^{3+} ; slezina, játra, dřeň; *sérový ferritin*), **hemosiderin** (agregáty ferritinu)

Distribuce železa

Hemochromatóza – léčba

- ➔ venepunkce: 500 ml (250 mg železa)
týdně po 2–3 roky
- ➔ chelatační činidlo **deferoxamin** (vychytá
30 mg železa denně)

Anémie

- Pokles hladiny Hb a počtu erytrocytů
- Poruchy erythropoézy:
  - aplastická a.,
  - renální a. (erythropoetin)
- Poruchy syntézy DNA:
  - **megaloblastová a.** (nedostatek folátu nebo vitamínu B₁₂)
- Poruchy syntézy Hb:
  - β -thalasemie, α -thalasemie, **srpkovitá anémie**
- Nedostatek Fe: krvácení (GIT)
- Hemolytické anémie: glu-6-PDH, hadí jed

Polycytémie

- ➔ Primární x sekundární
- ➔ 7–8 mil. ery, HK 70 %
- ➔ Polycythaemia vera:
  - vzácná
  - kůže modročervená
  - překrvení spojivek

Indexy erytrocytů

- ➔ **MCV** – střední objem erytrocytu
  - $MCV = Ht / RBC$ (Norma: 80–96 fL)
- ➔ **MCH** je množství Hb v jednom erytrocytu (↓ u mikrocytárních, ↑ u makrocytárních anémií)
  - $MCH = Hgb / RBC$ (Norma 26,3–33,8 pg/ery)
- ➔ **MCHC** – střední koncentrace Hb
  - $MCHC = Hgb / Ht$ (Norma 32–36 g/dl.)

Indexy erytrocytů u anémií

➔ Retikulocytární produkční index (RPI)

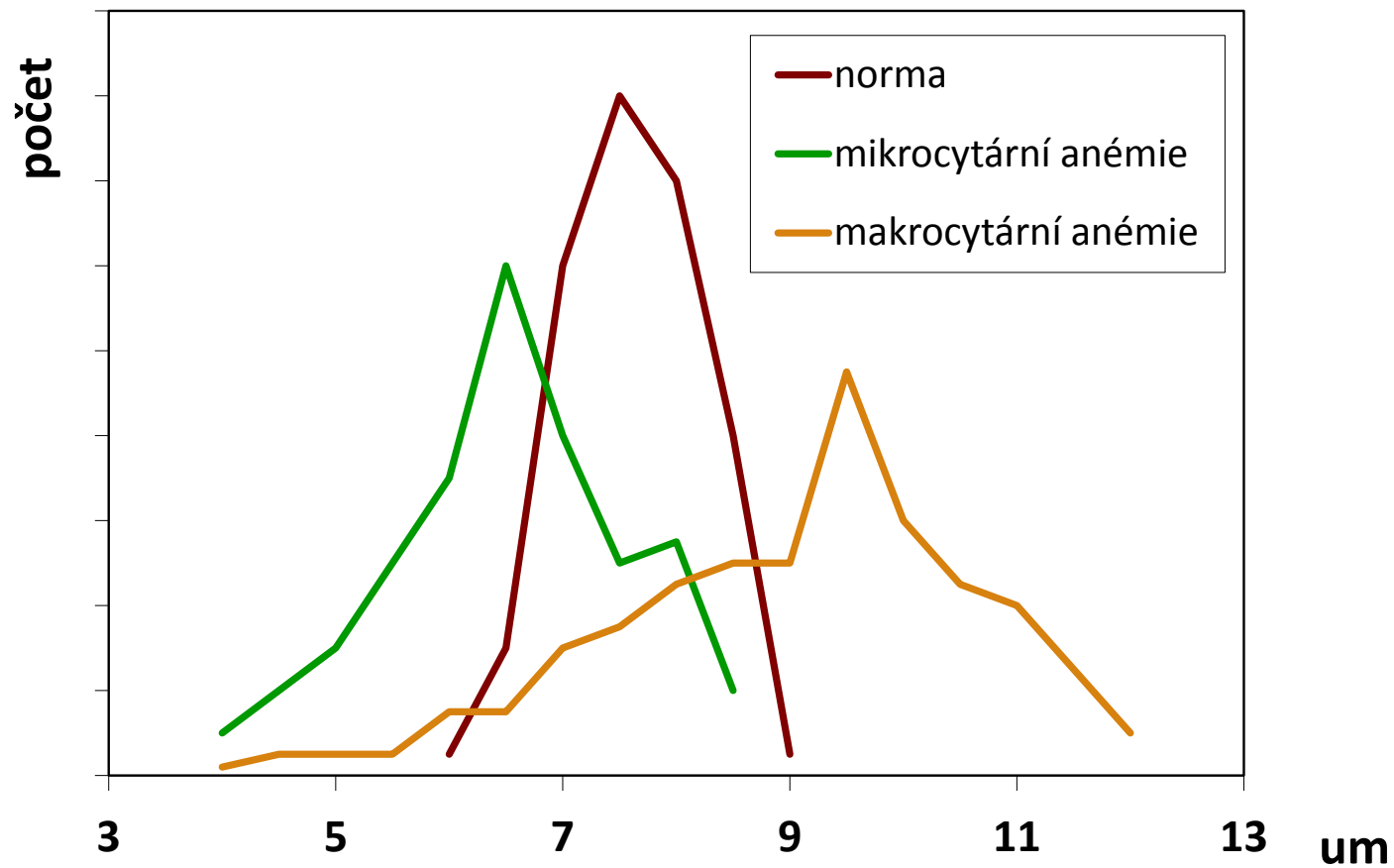
- $RPI = RP \times Ht / NormHt$
- Norma: 1–2.
- $RPI < 2$ s anémií indikuje sníženou produkci ery
- $RPI > 2$ s anémií indikuje hemolýzu, která vede ke kompenzaci zvýšenou produkcí erytrocytů

Příklad výpočtu RPI

Hematokrit (%)	Korekce na přežití/ zrání retikulocytů
36–45	1,0
26–35	1,5
16–25	2,0
15 a méně	2,5

- ➔ Takže při počtu retikulocytů 5 %, hemoglobinu 7,5 g/dL, hematokritu 25 %, bude RPI u pacienta:
- $5 \times [\text{korigovaný počet retikulocytů podle Ht}] = 5 \times (25/45) / 2 = \mathbf{1,4}$

Price – Jonesova křivka

Posuzování erytrocytů

➔ Počet:

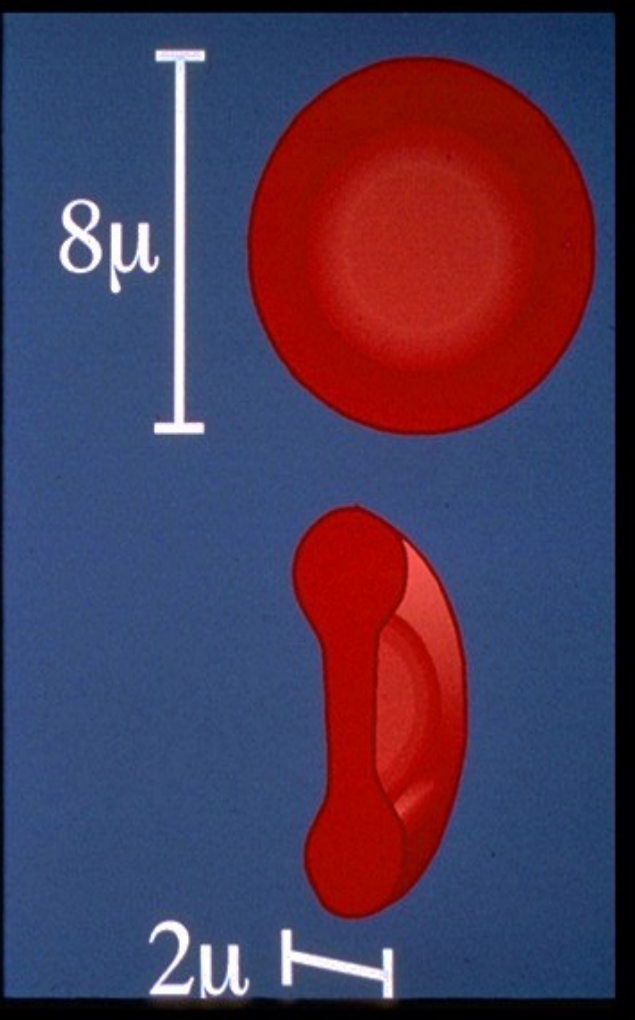
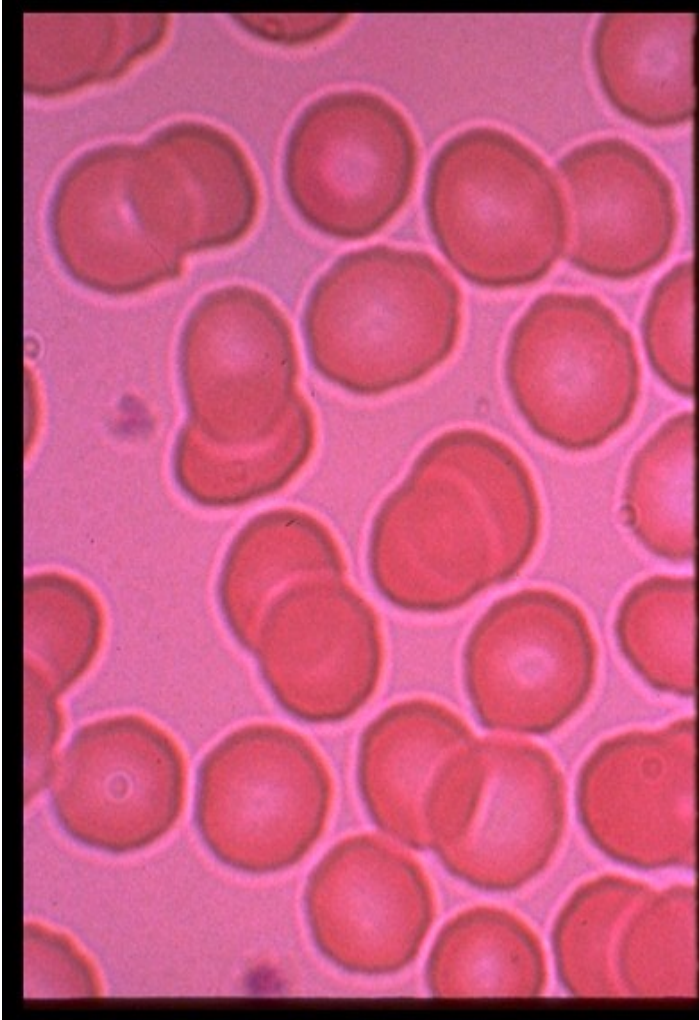
- impedanční měření na automatizovaných counterech

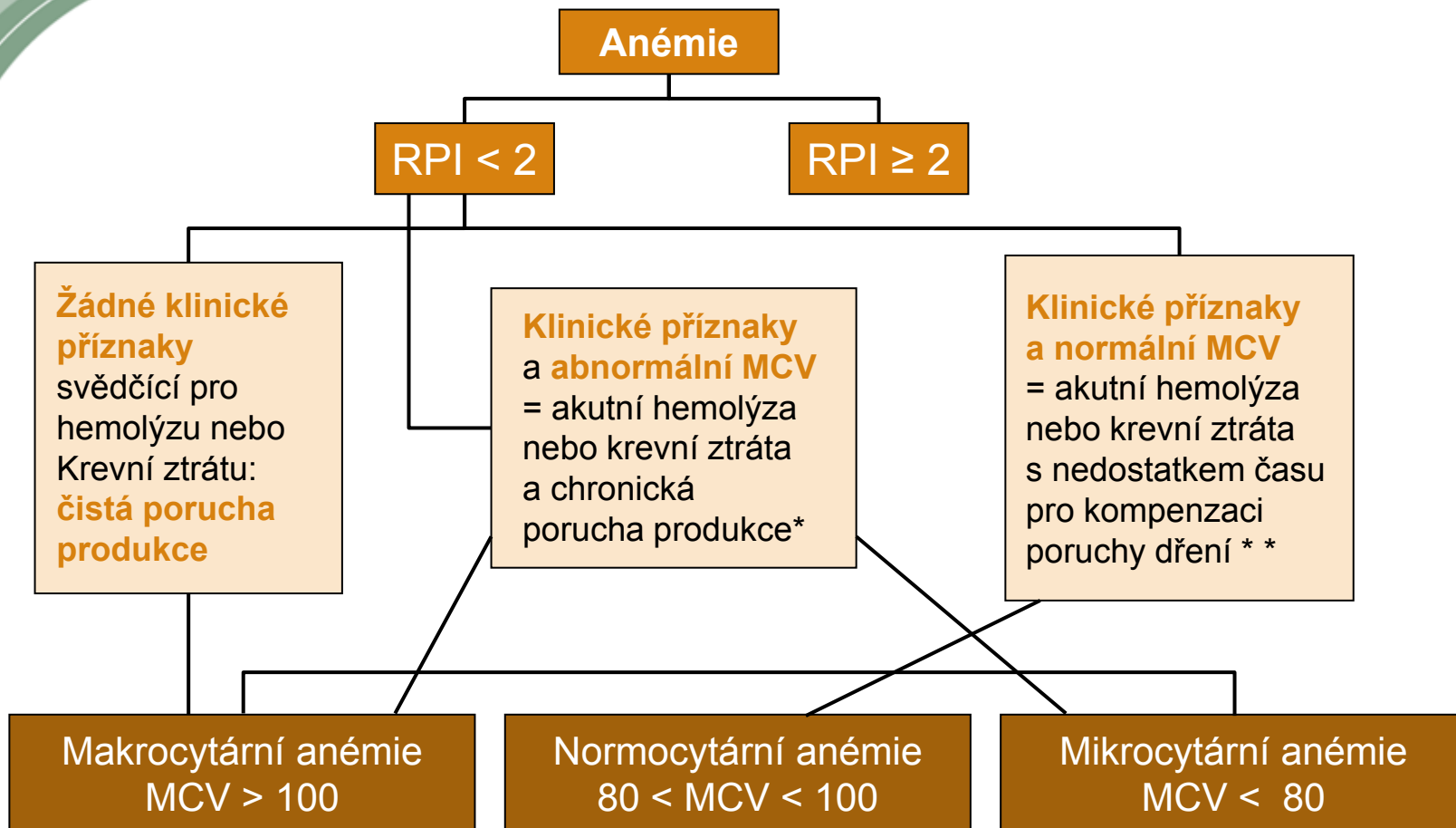
➔ Velikost:

- větší normální menší
  - např. anizocytóza

➔ Tvar:

- normální bikonkávní tvar versus jiný tvar
  - např. sférocyty, poikilocytóza

* např. srpkovitá anémie s nedostatkem Fe aj. s více než 1 příčinou anémie

** např. dřeňový útlum nebo anémie u chronických nemocí